

Студент 1 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ УКРАЇНИ

Анотація. Досліджено структуру та інфраструктуру ринку, а також проблеми становлення ринкової системи в Україні. Проведено аналіз розвитку даного процесу і його особливостей. Розглянуто основні проблеми та наведено методи їх вирішення.

Аннотация. Исследована структура и инфраструктура рынка, а также проблемы становления рыночной системы в Украине. Проведен анализ развития данного процесса и его особенностей. Рассмотрены основные проблемы и приведены методы их решения.

Annotation. The market structure and infrastructure, and problems of formation of the market system in Ukraine are investigated. The analysis of the development of this process and its features is carried out. The main problems are considered and methods of their solution are given.

Ключові слова: підприємство, ринкові відносини, інфраструктура.

Актуальність теми дослідження визначається тим, що в даний момент перед державою стоїть завдання активного розвитку ринку України для подальшого розвитку національної економіки. Цивілізований характер ринку в промислових розвинутих країнах визначається широким арсеналом перевірених часом і господарською практикою законодавчих і моральних норм, багатоплановою і компетентною політикою держави щодо розвитку економіки та соціальної інфраструктури, інформованістю і самостійністю керівників господарських структур на всіх рівнях, правовою свободою економічної діяльності людини.

Дослідження проблем ринку в Україні винесені на порядок денний у публікаціях таких вчених і фахівців, як: Бандур С. І., Василенко В. М., Васильченко В. С., Дорогунцов С. І., Краснов Ю. М., Лібанова Е. М., Мікловда В. П., Новікова А. Ф., В. Онікієнко, Петюх В. М., Пітюлич М. І., Прокопенко М. Д., Савченко В. А., Шкарєдній В. І., Абалкін Л. І., Борисов Е. Ф. та ін. [1; 2].

Метою роботи є вивчення ринку його сутності та інфраструктури: ринок, як форма організаційно-суспільного виробництва та характерні ознаки сучасного ринку; сутність та основні елементи інфраструктури – інфраструктура як економічна категорія, її сутність та функції; основні елементи та підсистеми інфраструктури сучасного ринку; проблеми розвитку інфраструктури ринку в сучасній Україні.

Проголошення України незалежною державою відкрило реальні можливості переходу її до ринку. Подолання деструктивного тоталітарно-адміністративного режиму, корінна перебудова економічних процесів шляхом здійснення радикальних реформ, спрямованих на ринкову трансформацію всіх сфер господарського життя суспільства – основні засади економічної та соціальної політики української держави.

Побудова розвинутого ринкового господарства – процес досить складний і тривалий. У розвинутих країнах Заходу він відбувався як природний, взаємопов'язаний з економічним і соціальним прогресом суспільства.

Ринок – досягнення всього людства на всіх етапах його розвитку до найвищих форм суспільного прогресу. Ринкове господарство є середовищем, "атмосферою", у рамках і з допомогою яких відтворюються і панують відносини і зв'язки товарного виробництва.

Ринок як самодостатній, автоматично діючий, саморегульований механізм – це абстракція, яка деякою мірою відображає реалії XIX ст. Сучасний же ринок, це один з феноменів, який зумовлює складну систему господарювання, в якій тісно взаємодіють ринкові закономірності, численні регулюючі інститути (передусім державні) і масова свідомість.

Звичайно, Україна, як нова самостійна держава, що виникла на розколотому терені колишнього народногосподарського комплексу СРСР зі складною інфраструктурою, створеною за багато десятиріч, не може повторити за короткий час той шлях, який пройшов ринок Заходу. Вона може тільки розумно скористатися певним досвідом цих країн, а шлях переходу до ринкової системи має бути свій, з урахуванням усіх національних, політичних, економічних, географічних та інших особливостей історичного розвитку України.

Однак складність завдання полягає в тому, що немає у світі аналогів переходу до ринку великої держави з такою, як в Україні, спотвореною тоталітарною системою структурою господарства, високим рівнем монополізму в промисловості, залежністю тисяч промислових підприємств від постачальників окремих видів продукції, що залишилися за межами державних кордонів. У таких скрутних умовах, що склалися в Україні, в умовах глибокої економічної, фінансово-кредитної, паливно-сировинної, екологічної та інших криз перехід до реального ринку надзвичайно утруднений.

По-перше, сучасний ринок є ринком покупців. Що це означає? Це такий стан ринку, при якому пропозиція товарів перевищує попит на них при фіксованій ціні. Такий стан ринку визначає пріоритет покупців відносно продавців. Можна сказати "диктат споживачів" на відміну від "диктату продавців", характерного для нашої сучасної економіки. У такій ситуації підприємець може досягти збільшення своїх доходів лише тоді, коли він поставить на ринок продукцію високої якості за доступними цінами. Тобто, він примушує підприємців шукати джерела своїх прибутків у першу чергу у сфері виробництва, а не у сфері купівлі-продажу.

Другою обов'язковою ознакою сучасного ринку є його конкурентний характер. Це означає, що в системі підприємства кожний суб'єкт виступає як конкуруюча сторона відносно всіх інших суб'єктів. Можливість конкуренції, між учасниками ділових відносин на ринку закладена в їх економічній самостійності (суверенітеті), базою якої є право розпоряджатися об'єктами ринкових відносин. У сучасних умовах це може бути і приватна, і колективна, і державна власність.

Зовсім інша картина складається на ринку продавців, ринку, характерному для нашої сучасної дефіцитної економіки. Тут конкурують між собою покупці за увагу продавців. Конкуренція охоплює також відносини між підприємцями й споживачами. Це конкуренція за ціни, якість товарів. Перемога тієї чи іншої сторони залежить від рівня розвитку економіки в цілому, а також від ступеня розвинутої ринкових відносин.

Третя ознака сучасного ринку – стабілізація відносин між суб'єктами ринку на основі інтеграції. Сучасний ринок – це арена суперництва підприємців та інших суверенних суб'єктів економіки (наприклад, покупців), кожному з яких повинен бути гарантований його суверенітет і збереження його конкурентної потенції. А це можливо лише при умові протидії монополізації економіки й широкій інтеграції конкуруючих суб'єктів ринкових відносин. Тобто, мова йде про те, що ринок розвивається й функціонує ефективно лише тоді, коли суб'єкти ділових відносин, зберігаючи взаємне суперництво, в той же час зберігають і взаємну зацікавленість у протидії монополізації. Основні ознаки сучасного ринку зображені на схемі.

Позитивні сторони ринку проявляються не тільки у стимулюванні розширеного відтворення на найновішій науково-технічній основі, але й в ефективному розподілі товарів, послуг і ресурсів. Конкуренція ринкова система скеровує ресурси у виробництво тих товарів і послуг, в яких суспільство має нагальну потребу. Вона диктує застосування найефективніших методів комбінування ресурсів для виробництва і сприяє розробці та впровадженню нових, ефективніших технологій виробництва.

Та якщо уважніше придивитися, то виявиться, що ринкова система – це не система хаосу й анархії. У ній існує певний порядок. Ринкова економіка становить відпрацьований механізм для неусвідомленої координації дій людей і фірм через систему цін і ринків. Без централізованого інтелекту він розв'язує проблеми, які сьогодні не можуть розв'язати найпотужніші ЕОМ. Ніхто його не проектує. Він просто розвивається. Як і людське суспільство, він змінюється. Але він розв'язує першорядне завдання будь-якого суспільства – необхідність вижити.

Досвід показує, що лише ринкова система здатна координувати економічну діяльність без примусу. Ринкова система становить свободу підприємництва і вибору. Саме на цьому ґрунті вона і досягає великих успіхів. Особливістю ринкової організації економічної діяльності є недопущення втручання однієї особи у більшість видів діяльності іншої. Споживач захищений від примусу продавця, оскільки існують інші продавці, у кого він може купити потрібний йому товар. Продавець у свою чергу захищений від примусу з боку споживача, оскільки існують інші споживачі, яким він може продати свій товар. Найманий робітник захищений від примусу з боку роботодавця, оскільки існують інші підприємці, у котрих він може працювати. Таким чином, чисто ринкова економіка сприяє ефективному розподілу ресурсів і особистій свободі.

Конкуренція ринковій економіці притаманні не тільки позитивні сторони, її функціонування має й цілу низку негативних наслідків. Вадю охарактеризованої системи цін є те, що насправді конкуренція ніколи не буває досконалою. Фірми не знають, коли зміняться смаки споживачів, тому вони можуть викликати перевиробництво в одній галузі та недовиробництво в іншій.

З розвитком ринкової економіки дещо послаблюється конкуренція. Хоча з суспільного погляду конкуренція бажана, вона найбільше докучає індивідуальному виробникові своєю безжалісністю.

Не завжди ринкова система забезпечує суспільство тими товарами, які йому найбільше потрібні. З ослабленням конкуренції підривається також і суверенітет споживача, ринкова система втрачає свою здатність розподіляти ресурси відповідно до бажань споживачів.

Важливо відзначити, що ринкова система враховує лише індивідуальні потреби. Існує багато потреб у товарах і послугах, виробництво яких не може фінансуватися індивідами через ринкове посередництво. Наприклад, автомагістралі, національна оборона, боротьба з повеннями не можуть бути придбані у бажаній кількості сім'ями на індивідуальній основі. Ринковий механізм не здатний враховувати такі суспільні потреби.

Одним із найвідчутніших негативних наслідків функціонування ринку є безробіття. Ринкова система, як показує досвід, не може забезпечити повної зайнятості і стабільного рівня цін. Тому невідповідно проблеми безробіття й інфляції постійно цікавлять не тільки вчених, але й державних діячів.

Хоча в природі чисто ринкової системи не існує, але її аналіз корисний тим, що дає таку картину реальності, яка є нормою, еталоном, з яким можна зіставляти реальну економіку. При цьому важливо відзначити, що між ринковою системою, яка аналізується в теоретичному плані, і дійсною ринковою системою, що зараз функціонує в економічно розвинутих країнах, існують істотні відмінності.

Наук. керівн. Зайцева І. С.

Література: 1. Абалкин Л. И. Экономическая энциклопедия / Л. И. Абалкин ; Ин-т экон. РАН. – М. : ОАО Издательство "Экономика", 2000. – 1055 с. 2. Борисов Е. Ф. Экономическая теория : учебник / Е. Ф. Борисов. – М. : МАУП, 2006. – 568 с. 3. Про заходи щодо вдосконалення функціонування ринків з пролажу продовольчих і непродовольчих товарів від 23.05.2001 р. № 334 // Конституція України (прийнята на всенародному голосуванні 28 червня 1996 року). 4. Нові правила торгівлі на ринках від 22.03.2002 р. № 57/188/84/105 // Конституція України (прийнята на всенародному голосуванні 28 червня 1996 року). 5. Большой экономический словарь / под ред. А. Н. Азриляна. – М. : Институт новой экономики, 2005. – 864 с. 6. Вступительный курс по экономической теории / под ред. Г. П. Журавлевой. – М. : ИНФРА-М, 2007. 7. Економічний словник-довідник / за ред. С. В. Мочерного. – К. : Феміна, 2005. – 368 с. 8. Основи економічної теорії : підручник / за ред. академіка НАН України А. А. Чухна. – К. : Вища школа, 2001.